

arkivrapport

Fornlämning L1984:6592 (Mariefred 21:1), Klostergatan, Mariefreds stad, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

Lars Norberg

Sammanfattning

I september år 2021 utförde Sörmlands Arkeologi AB en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Mariefred. Undersökningen genomfördes eftersom Anläggningsspecialisten AB har ansökt om tillstånd för markngrepp inför nedläggning av fiber i Klostergatan. Området är beläget i de östra delarna av Mariefreds historiska stadskärna. Här har det tidigare påträffats både stadslager och lämningar efter Mariefreds kloster. Klostret, som grundades år 1493 av Kartusianerorden, upphörde redan år 1526 i samband med reformationen.

I samband med insatsen grävdes ett cirka 46 mter långt schakt vars bredd och djup uppgick till cirka 0,3 meter. Vid undersökningen identifierades en sentida kullerstensläggning samt delar av en rännal av storgatsten nedgrävd i påförd sättsand. Utöver det löpte schaktet i ett äldre elledningsschakt med skyddsfyllning av sand och grus. Inget av arkeologiskt intresse noterades. Schaktet grävdes dock ej ned till orörd marknivå, varför lager och lämningar kan påträffas under det aktuella schaktdjupet.

Inledning

I enlighet med länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-3668-2021) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fornlämning L1984:6592 (Mariefred 21:1), Klostergatan, Mariefreds stad, Strängnäs kommun, Södermanlands län (bilaga 1-3).

Undersökningen utfördes eftersom Anläggningsspecialisten AB har ansökt om tillstånd för markngrepp inför nedläggning av fiber. Fältarbetet genomfördes 2021-02-14. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg, arkeolog vid Sörmlands Arkeologi AB.

Området var beläget i de östra delarna av Mariefreds centrala stadsområde. Här har det, utöver stadslager, tidigare påträffats lämningar efter Mariefreds kloster (Monasterium Pacis Mariae). Klostret, som grundades år 1493 av Kartusianerorden, upphörde redan år 1526 i samband med reformationen (Clemedson 1989, s. 7). Spridda rester efter klostrets grundmurar har tidigare påträffats i bland annat i kvarteren Källaren och Sjömannen samt i anslutning till Mariefreds kyrka (Beronius-Jörpeland 1993 & Norberg 2018). Var själva klosterkyrkan var belägen och hur den såg ut, är inte känt. Strax norr om Klostergatan finns ett bostadshus uppfört på en äldre källargrund. Källaren består av tre utrymmen varav det större är uppbyggt av natursten med valvtak. Söder därom angränsar två små rum med ett trapphus vars öppning mot väster är igenmurad. Väggarna och de välvda taken i de sistnämnda utrymmena är slagna med tegel i munkförband (Gustafsson 2006). Utöver det kan en schaktkontroll i Klostergatan nämnas. Här påträffades år 1998 två murrester som eventuellt ska knytas till klostret (Lindh 1998).

Syfte & målsättning

Syftet med schaktningsövervakningen var att undvika att fornlämning skadades av arbetsföretaget. Om det inte var möjligt, var syftet att löpande undersöka och dokumentera mindre komplicerade lämningar inom de delar som berördes samt tillvara fynd.

Genomförande

Schaktet öppnades med kabelskopa till en längd om cirka 46 meter, medan både bredd och djup uppgick till cirka 0,3 meter. Området var beläget mellan cirka 5 och 2 meter över havet. De öppnade ytorna grovrensades med skyffel. Därefter dokumenterades schaktet med RTK-GPS samt beskrevs i text. Vidare fotodokumenterades öppnade ytor med digitalkamera (bilaga 4).

Resultat

Inledningsvis följde schaktet den södra kanten av klostergatan. Här noterades rester efter en sentida kullerstensläggning samt en rännal av storgatsten nedgrävd i sättsand. En rännal, i det här fallet av gatsten, syftar till att leda bort ytvatten i lämplig riktning. Drygt 10 meter österut löpte sträckningen i ett befintligt elledningsschakt innehållande skyddsfyllning av sand och grus. I schaktet noterades enstaka bitar tegelkross. Inga fynd, anläggningar eller lager kunde konstateras. Schaktet grävdes dock ej ned till orörd marknivå, varför lager och lämningar kan påträffas under det aktuella schaktdjupet.

Bilagor

Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med undersökningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000

Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet markerad. Skala 1:50 000

Bilaga 3. Utdrag ur Stadsgis för Mariefred med läget för den arkeologiska undersökningen (blå). I kartan har även tidigare utförda undersökningar markerats (röd). Skala 1:1000

Bilaga 4. Fotodokumentation'

Referenser

Beronius-Jörpeland, Lena. 1993. *Kartusianerklostret*. Kv. Källaren, Mariefred, Södermanland. Arkeologisk undersökning. RAÄ. *UV Stockholm, Rapport 1993:53*. Stockholm

Clemedson, Carl-Johan. 1989. *Monasterium Pacis Mariae in Gripszholm. Jämte uppgifter om andra svenska klosters och klosterträdgårdars öden*. Sörmländska handlingar 48. Nyköping.

Gustafsson, Patrik. 2006. *Pax Mariae*. Medeltid, Mariefred 17:1. Kvarteret Munken 3 & 7, Mariefred, Kärnbo socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2006:11*. Nyköping.

Lindh, Maria. 1998. *Murar i Klostergatan*. Arkeologisk förundersökning. Södermanland. Mariefred, RAÄ *UV-Mitt, Rapport 1998:65*. Stockholm.

Norberg, Lars. 2018. *Fornlämning L1984:6592 (Mariefred 21:1), Sjömannen 1, Mariefreds stad, Strängnäs kommun, Södermanlands län*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. *Sörmlands Arkeologi AB, Rapport 2018:19*. Nyköping.

Administrativa uppgifter

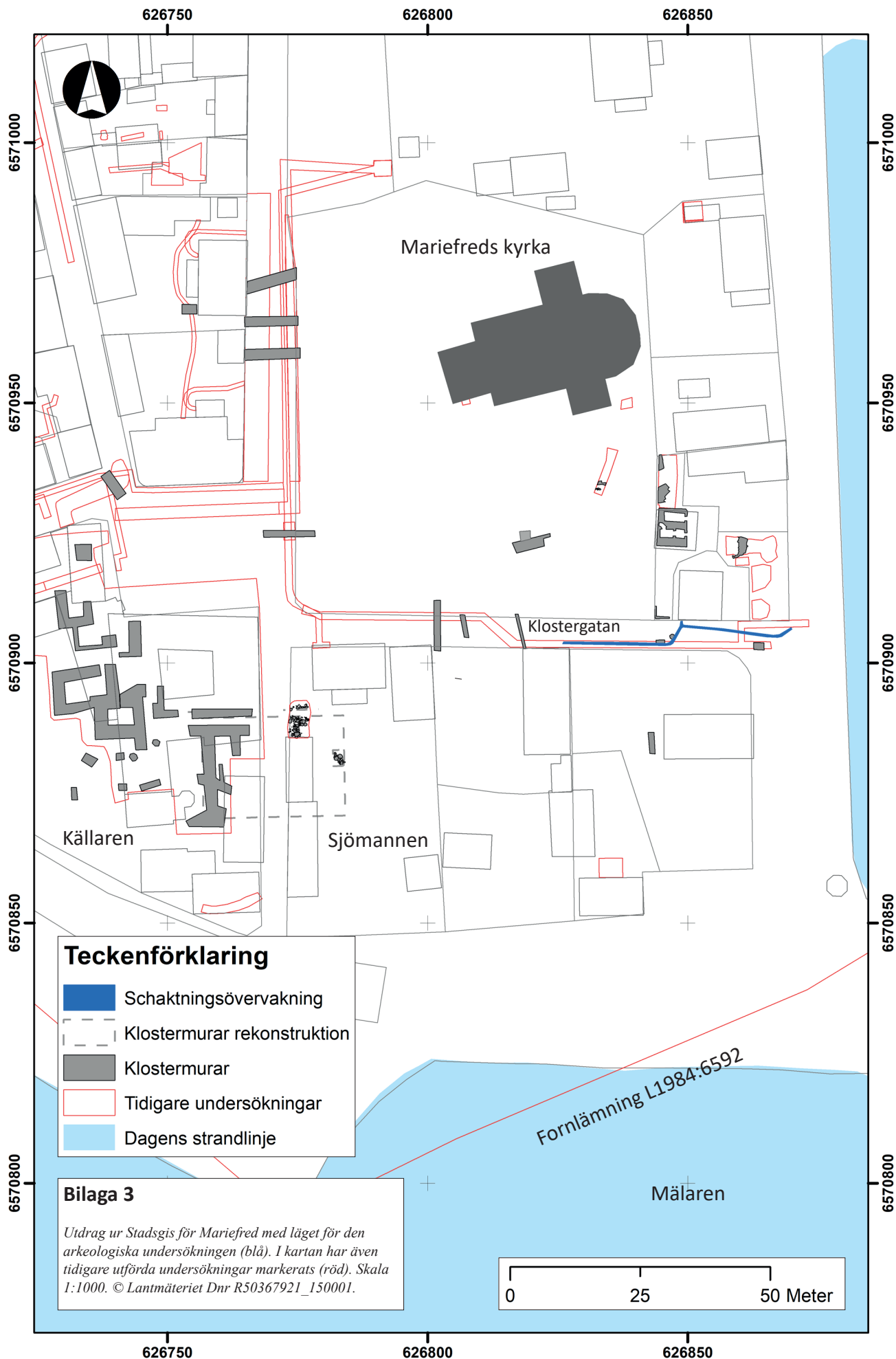
Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2119
Länsstyrelsens dnr: 431-3668-2021
Tid för undersökningen: 2020-09-14
Personal: Lars Norberg
Belägenhet: N (X) 6570903,672 E (Y) 626825,951
Koordinatsystem: SWEREF 99TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökt yta: ca 46 löpmetrar

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver det som redovisas i rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material. Inga fynd tillvaratogs.

Rapporten laddas ned via www.sormlandsarkeologi.se eller beställs från Sörmlands Arkeologi AB, Tideliussgatan 37, 118 69 Stockholm, mail@sormlandsarkeologi.se. Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv> © Sörmlands Arkeologi AB. Nyköping 2020.

Bilaga 4. Fotodokumentation

*Undersökningsområdet före schaktning.
Foto mot västnordväst: Lars Norberg 2021,
Sörmlands Arkeologi AB.*

*Del av schakt fotograferat mot öster. Foto:
Lars Norberg 2021, Sörmlands Arkeologi AB.*

*Del av schakt fotograferat mot öster. Foto:
Lars Norberg 2021, Sörmlands Arkeologi AB.*